

וּכְתַב בְּנַפְשׁ חַיָּה דִּי"ל לְחַדְשׁ דְּר' אֲלִיעֶזֶר לִית לִיה מְכָה בְּפִטְיֵשׁ, וְשִׁפִּיר אִמֵּר ר' יוֹסִי לֹא נַחֲלֵקוּ בְּזוֹה, מִשּׁוּם דְּבִשְׂאֵר מְלֹאכּוֹת י"ל מִקְצָתוֹ עֲשֵׂה הַיּוֹם וּמִקְצָתוֹ לְמַחֵר.

וְלִפְיִי"ז כָּתַב שֵׁם בְּנִפְ"ח לְתִרְץ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם (פ"ח דְּשַׁגְגוֹת הַלְכָה ה') שְׁכַתְּב: שַׁבַּת וַיּוֹם הַכְּפוּרִים וְעֲשֵׂה מְלֹאכָה בֵּין הַשְּׁמִשּׁוֹת שְׁבִינִיהֶן הָרִי זֶה פְּטוּר מִקְרָבָן, וְאִינוּ מְבִיֵּא חֲטָאֵת, שֶׁהָרִי אִינוּ יוֹדֵעַ עֲצָמוֹ שֶׁל חֲטָא כְּמוֹ שְׁבִיֵּאֲרָנוּ עַכ"ל, וְהוּא כְּר' יְהוֹשֻׁעַ בְּכָרִיתוֹת בְּמִשְׁנֵה (לְעִיל י"ט ע"א). וְהִקְשׁוּ בְּאַחֲרוֹנִים עַל הַרְמַב"ם ז"ל, דֵּהֵא מְבוּאֵר שֵׁם בְּמִשְׁנֵה, אִמֵּר ר' יוֹסִי לֹא נַחֲלֵקוּ עַל הַעוֹשֶׂה מְלֹאכָה בֵּין הַשְּׁמִשּׁוֹת שֶׁהוּא פְּטוּר שְׂאֵנִי אֹמֵר מִקְצַת מְלֹאכָה עֲשֵׂה הַיּוֹם וְכו', עַל מֵה נַחֲלֵקוּ, עַל הַעוֹשֶׂה מְלֹאכָה בְּתוֹךְ הַיּוֹם וְכו', וְא"כ הַרְמַב"ם ז"ל דֵּהֵבִיֵּא דִּינוֹ עַל עוֹשֶׂה מְלֹאכָה בֵּין הַשְּׁמִשּׁוֹת, לֹא צְרִיךְ לֹמַר מִטַּעַם שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ עֲצָמוֹ שֶׁל חֲטָא.

אָךְ לְפִי הַנ"ל כָּתַב הַנִּפְ"ח לִיִּשְׁב, דֵּהֵרְמַב"ם לְשִׁיטְתוֹ דְּפִסְק (פ"י מֵהַל' שַׁבַּת הַט"ז) דְּמַכָּה בְּפִטְיֵשׁ הוּא מְלֹאכָה, א"כ גַּם עַל בֵּין הַשְּׁמִשּׁוֹת מוֹכְרָה לֹמַר מִטַּעַם דֵּאִינוּ יוֹדֵעַ עֲצָמוֹ שֶׁל חֲטָא עַכ"ד.

★ ★

וְכַתְּב תְּלִמִּידוֹ, הַגְּאוֹן הַכְּלִי חֲמֵדָה זַע"ל בְּסִפְרוֹ חֲמֵדָה יִשְׂרָאֵל (בְּקו' דֶּרֶךְ חַיִּים ס"י ד'): וְאֵע"פ שְׁדַבְּרֵי חֲכָמָה אִמֵּר, מְכָל מְקוֹם אֵין שְׁמוּעָתוֹ מְכוּוֹנָת בְּמַחֲכָתָה, וְאַשְׁתַּמֵּיט לִיה דְּבָרֵי הַתּוֹסַפְתָּא פֶּרֶק ב' דְּכָרִיתוֹת (ה"י) דֵּאִיתָא שֵׁם, דְּשָׂאֲלוּ חֲכָמִים לְר' יוֹסִי מִמַּכָּה בְּפִטְיֵשׁ, וְהִשִּׁיב לְהֵם הַגְּבָהָה הִיתָה בְּשַׁבַּת וְהוֹרְדָה בְּיוֹם הַכְּפוּרִים עֵי"ש. וְנִסְתָּרוּ דְּבָרֵי קִדְשׁוֹ ע"כ וְע"ש עוֹד מִש"כ בְּזוֹה.

★ ★

בְּגִמְז': וְלִר' יוֹסִי גִמְר מְלֹאכָה לְר' אֲלִיעֶזֶר פְּטוּר הָא שְׁמַעְנָא לִי דְּמַחֲיִיב.

מְבוּאֵר כֵּאֵן דְּלִר' אֲלִיעֶזֶר דְּמַחֲיִיב בְּגִמְר מְלֹאכָה, אִם עִקְר חֲפִץ בְּעֵרֵב שַׁבַּת, וְהִנִּיחוּ בְּשַׁבַּת, חַיִּיב.

בְּשׁו"ת אֲבִנֵי נֹזֵר (סו"ס רפ"ג, וְהוּבָא בְּאִגְלֵי טַל הַחֲדָשׁ סִימָן ס"ז) מְבִיֵּא שֶׁהִקְשָׁה לוֹ הַגְּאוֹן מִקוּטְנָא בְּעַל זַע"ל דְּבִשְׁבַּת (פ"ק ע"ש בְּפִיֵּהַמ"ש לְהַרְמַב"ם) אִיתָא י"ח דְּבַר נַחֲלֵקוּ ב"ש וּב"ה, וּבִי"ח דְּבָרִים הוֹשׁוּ שִׁישׁ לְגֹזֵר, וְאַחַד מֵהַדְּבָרִים שְׁגִזְרוּ הוּא זֶה עוֹקֵר זֶה מִנִּיחַ. וְהָרִי לְר' אֲלִיעֶזֶר כְּמוֹ שְׁעוֹקֵר בְּע"ש וּמִנִּיחַ בְּשַׁבַּת חַיִּיב, ה"נ זֶה עוֹקֵר

וְאוֹלָם כֹּל זֶה יִתְכַן אֵךְ לְעִנְיָן מַעֲשֵׂה גְרִידָא בְּמִקוֹם שְׂאִסְרָה הַתּוֹרָה עֲשִׂיתָ הָאָדָם, דֵּאִז כְּשֵׁלָא כִּיוּוָן, נַחֲשָׁב כְּלָא עֲשֵׂה כְּלָל וְלֹא עֵבֵר עַל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה, אֲבָל בְּאִכִּילָה וּבְעֵרִית שְׁלָא הַקְּפִידָה הַתּוֹרָה עַל הַמַּעֲשֵׂה רַק עַל הַרְגֵשׁתָּ הַהִנָּה שְׁלָא יִהְיֶה הָאָדָם מְאִכִּילַת חֵלֵב וּמְבִיֵּאת הַעֲרִיּוֹת, וְתִדַּע שֶׁהָרִי אִמֵּרוּ בְּש"ס שְׁבוּעוֹת דָּף (י"ז ע"ב) דְּפִרִישָׁה מְנַדָּה בְּאֲבֵר חֵי הוּא בְּכֵרֵת כְּמוֹ הַבִּיֵּאָה, מִשּׁוּם דִּיצִיֵּאתוֹ הִנָּה לוֹ כְּבִיֵּאתוֹ ע"ש, אֲלֵמָא דֵּאֵע"ג דֵּאֵין הַפְּרִישָׁה מַעֲשֵׂה בִיֵּאָה, וְאִדְרַבָּא הָרִי פְּרִישָׁה הִיא, וְעַכ"ז הוּאִיל וְיֵשׁ בַּה הִנָּתָא בִיֵּאָה, אִסּוּרָה, [וְכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ יִסּוּד זֶה, מְבַבָּא קָמָא (ל"ב ע"א) שֶׁהֵאֵשָׁה גַם כֵּן מִתְחַיִּיבֵת בְּאִיסוּרֵי בִיֵּאָה, וּמִפְרֵשׁ הֵתָם: וְהַכְּתִיב וְנִכְרַתוּ הַנִּפְשׁוֹת הַעוֹשׂוֹת (וּמִקְשָׁה אֲמָאֵי דֵּאִמֵּר דְּמִזִּיק אֲשֶׁתוֹ בְּתַשָּׁה"מ, הַכָּא אִיהוּ קַעֲבִיד מַעֲשֵׂה, וְהִיא לֹא), וּמִשְׁנֵי, הִנָּה לְתַרְוִיֵּהוּ אִיתָ לְהוּ, אִיהוּ מַעֲשֵׂה הוּא קַעֲבִיד. הָרִי דֵּהֵאֵשָׁה מִתְחַיִּיבֵת, אֵע"ג דְּלִיכָא אֲצִלָּה מַעֲשֵׂה, מִשּׁוּם מְכִיוּן דֵּאִיתָ לָהּ הִנָּה חַיִּיבֵת]. א"כ שְׁפִיר גַּם כְּשֵׁאִינוּ מִתְכוּוֹן נַחֲשָׁב כְּעֲשִׂיתָ הָאָדָם, וְשִׁפִּיר חַיִּיב וְדו"ק הֵיטֵב עַכ"ד וְדַפְח"ח.

★ ★

בְּגִמְז': הַמַּתְעַסֵּק בְּחַלְבִּים וְעֵרִיּוֹת חַיִּיב שְׁכָן נִהְנָה.

בְּרַמְב"ן ע"ז (ס"ו ע"ב) כָּתַב לְהוֹכִיחַ מְסוּגִיָן, דְּכְמוֹ דְּמַתְעַסֵּק בְּחַלְבִּים וְעֵרִיּוֹת חַיִּיב שְׁכָן נִהְנָה, כְּמוֹ כֵּן דְּבַר שְׂאִינוּ מִתְכוּוֹן בְּחַלְבִּים וְעֵרִיּוֹת חַיִּיב, שֶׁהָרִי מַתְעַסֵּק בְּחַלְבִּים, הֵינָנו שְׁחֲשָׁב שֶׁהוּא רוֹק, וְהָרִי בְּרוּק לֹא הוּא אִכִּילָה כְּלָל כְּמוֹ שְׁנֵאֵמֵר (אִיּוֹב ו' י"ט) עַד בְּלַעֵי רוֹקֵי, הָרִי דְּרוּק הוּא בְּלִיעָה וְלֹא אִכִּילָה חַיִּיב, הָרִי דֵּהִיכִי דִּנְהִנָּה חַיִּיב אֵף שְׁנִתְכוּוֹן לְבִלְעָה וְלֹא וְהוּבָא בְּאִגְלֵי טַל חוֹרֵשׁ (או"ק כ"ב ס"ק י"ג בְּהַגְהָה"ה ע"ש).

וְעֵינָן עוֹד בְּשׁו"ת אֲבִנֵי נֹזֵר ס"י ר"נ וְס"י ר"נ"א שְׁמַבָּאֵר דֵּאֵף דֵּהוּא פְּסִיק רִישָׁא, אִם כֵּן נִימָא דְּמִשׁו"ה חַיִּיב, ס"ל לְהַרְמַב"ן לְשִׁיטְתוֹ בְּמַלְחָמוֹת פ' כִּירָה דְּסַפֵּק פְּסִיק רִישָׁא ג"כ מוֹתֵר וְכֹדַעַת הַט"ז (ס"י שֵׁט"ז סִק"א), וְאִם כֵּאֵן אִסּוּר, בְּע"כ דְּדַבֵּר שְׂאִינוּ מִתְכוּוֹן אִסּוּר בְּחַלְבִּים וְעֵרִיּוֹת.

★ ★

בְּגִמְז': אִמֵּר לָהֵן רַבֵּי יוֹסִי דְּקִדְקֵתָם אַחֲרֵי וְכו'.

וְכַתְּב בְּשׁו"ת נִפְשׁ חַיָּה (או"ח ס"י לז) לְהַקְשׁוֹת, דֵּהֵא מְשַׁכַּחַת לָהּ מְכָה בְּפִטְיֵשׁ דֵּהוּא רַק בְּרַגַּע חֲדָא, וְלֹא שִׁיךְ לֹמַר עַל זֶה מִקְצָתוֹ עֲשֵׂה הַיּוֹם וּמִקְצָתוֹ עֲשֵׂה לְמַחֵר.